

Elképzelt rokonság

inside express II.*

Barna Orsolya és Pálinkás Bence György kiállítása

Budapest Galéria, Budapest
2015. szeptember 18 – október 18.

„Elképzeltük, hogy néhány törzs más nemzetiségű és többnyelvű csoportja a közösen elérhető több előny érdekében testvérré fogadja egymást.

Ennek az együttműködésnek mutatjuk be néhány történetét.

Az elmúlt hónapokban könyvtárba jártunk, családi dokumentumok után kutattunk, kiderítettük, hogyan lehet valakinek két anyja, és meglátogattuk egy hazaáruló sírját.

Kiderült, hogy mindannyiunk gondolkodásában határátlépésre van szükség.”¹

Egy kiállítás – talán mindig és mindenhol – közléses érintések, kommunikatív gesztusok, sugallatok és lenyomatok univerzuma. Ezúttal is: mintegy történet-tipológiai sugárzású mikrovilág ez, intim hangoltságú vérszerződéstől a harsány nyilvánosságú menekülttábori létig (vagy a magánközlés-bensőségességű krumplinyomóig),

¹ Lásd: http://budapestgaleria.hu/_/2015-kiallitasok/inside-express-2/

BARNA ORSOLYA ÉS PÁLINKÁS BENCE GYÖRGY
Elképzelt rokonság, inside express II., arany, krumpli öntőformában, 2015 © Fotó: Rosta József

* Elhangzott 2015. szeptember 18-án, a kiállítás megnyitóján.

tételesen illusztrálja az értelmes érintések és politikamentes politizálás változatait. Nemzeti alapantertvtől (melynek hamissága magában a szövegből is kikacsint) meg a krumplibölcsőben lakozó aranyrögtől haladunk a név- és nemzetváltozatokkal pazar illusztrációkon át addig a véletlen-éretlen esztermelésig, melynek eszköze akár a szitanyomat, stencil, etnopolitikai szomszédság-víziókat lehetővé tevő pannó... vagy rejtett tantervként a két szürkemarha származásfilozófiai vitája, egyazon térben is kontraszként szembeesülő közös magánya.

Közben, akár a háttérben, ott totyog egy „inside express” a Keletitől Hegyeshalom felé... Menekültekkel, tudja ég, kikkel még, akiknek határátlépése önnön határainak bezárására és hatalmi túllépésekre ösztökelte szeretett kormányzatunkat. „Néhány törzs más nemzetiségű és többnyelvű csoportja...” – ahogyan a weboldali felhangoló szövegben áll – közös előny és egyéni életútvezetés okán időleges testvériségbe áll össze, hogy határait tágasabban tudhassa maga körül. A csapból is folyó menekültügy és az Európát eláruló magatartások özöne mindannyiunk mindennapjaiban és gondolkodásunk egynapelő határai között összeköt és megoszt egyúttal mindenkit, aki errefelé él vagy épp errefelé jár. A kiállítók itt sűrű sodrású hétköznapiaink indultaitól válogathatnak, oktalan cselekedetek és megcsappant szolidaritás jeleiből építhetnek szimbólumvárat.

De nem pusztán ez a céljuk (amúgy nem lenne kevés és érdektelen ez sem!), hanem sokkal inkább a reflexió, a vita, a szembeszállás és meggondolkodtatás minimálprogramja, mely meghökkent a magánérdek és a határvédelem vaksi nacionalizmusán, melyből kiáltóan hiányzik a jóézés, a jószág, a testvériség metaforája, vagy amelyben túlteng az elképzelt (nemzeti) közösség érdekvédelmének totalitása. Törekvésekről szólnak, vagy tán inkább értelmezésekről, melyekben alapelveként erősödik az összezsugorodás taktikája, hogy „senki mással közösség ne születhessék”. Fotó- és médiaművészeti gesztusként az alkotók az etnikai önépítés kritikai átértékelésére készítetnek, miközben látszólag a nemzet – mint egynyelvű és képzelte közösség – önnön határoltságának korlátoltságát láttatják. Lám, a vérszerződés gesztusa, az erre serkentőkényszerítő rítus képtelensége és háládatlansága, hamissága és látványossága az egyik teremben, a nemzeti néprajzos Hunfalvy nyelvközösségi ábrándja a másikkban, a hasonlatosságban is meglévő Másság mint tőrhetetlenség és mint idegenség alapállapota egy harmadikban, s a családi emlékezet lenyomata a negyedikben – mindezek korántsem a tárlatmeghívóban meghirdetett „testvériség” invokációi, hanem tán épp ellenkezőleg: az ember önnön megosztottságának és ősi-bibliai gyalázatának felmutatásai. A közösség és közvetlenség ideája kontrasztban

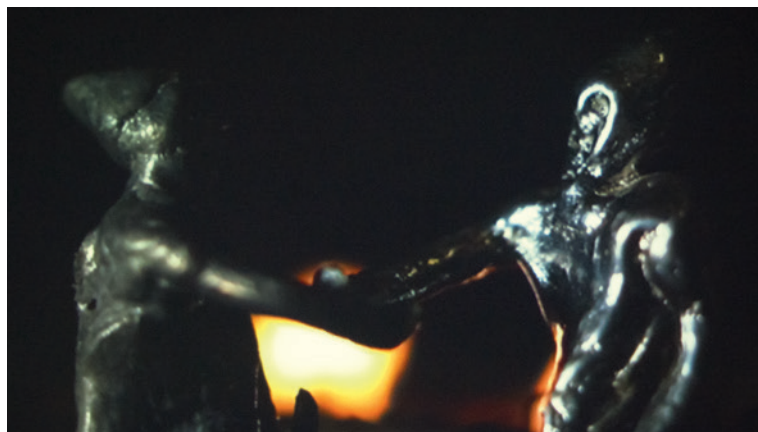
áll itt az „elképzelt rokonság” vélelmével, a csalóka eredettudat szájalmasságával, a bármikori történelemben álságosan „testvériségként” kreált hívószavak kiáltó hamisságával. Csatolt elméletek, kísérő ideológiák, beavató narratívák-e ezek a képekhez kapcsolódó feliratok, üzenetek? Vagy a megismerő folyamat és talányos ráébredés kutatásközi dokumentumai? Ezt döntse el a néző, akinek tekintete épp e lenyomatok készítésére amúgy is okkal kacsallít, hogy fogódzót vagy asszociációkat találjon a rokonság- és testvériség-képzetek saját tartományában. Vagy hát nem okvetlenül félrenéz, hanem beelát, megtölt, átvetít, párhuzamba állít, kontrasztokba tagol... De a képzelmények köre korántsem határolt maguk az alkotások által, sokkal inkább értelmezésre, elbeszélésre, magánideológiák mozgósítására inspirál a tárlat, mintegy körülvéve, keretezve is a ráébredés esélyeit újabb interpretációkkal.

Népek, létideológiák, teresedő akaródzások itt a tartalmak, melyek mélységeit nem a felületi kezelés, a visszfény vagy a tagolásba merevedett mozgás veszi körül – inkább az a kultúrafelfogási

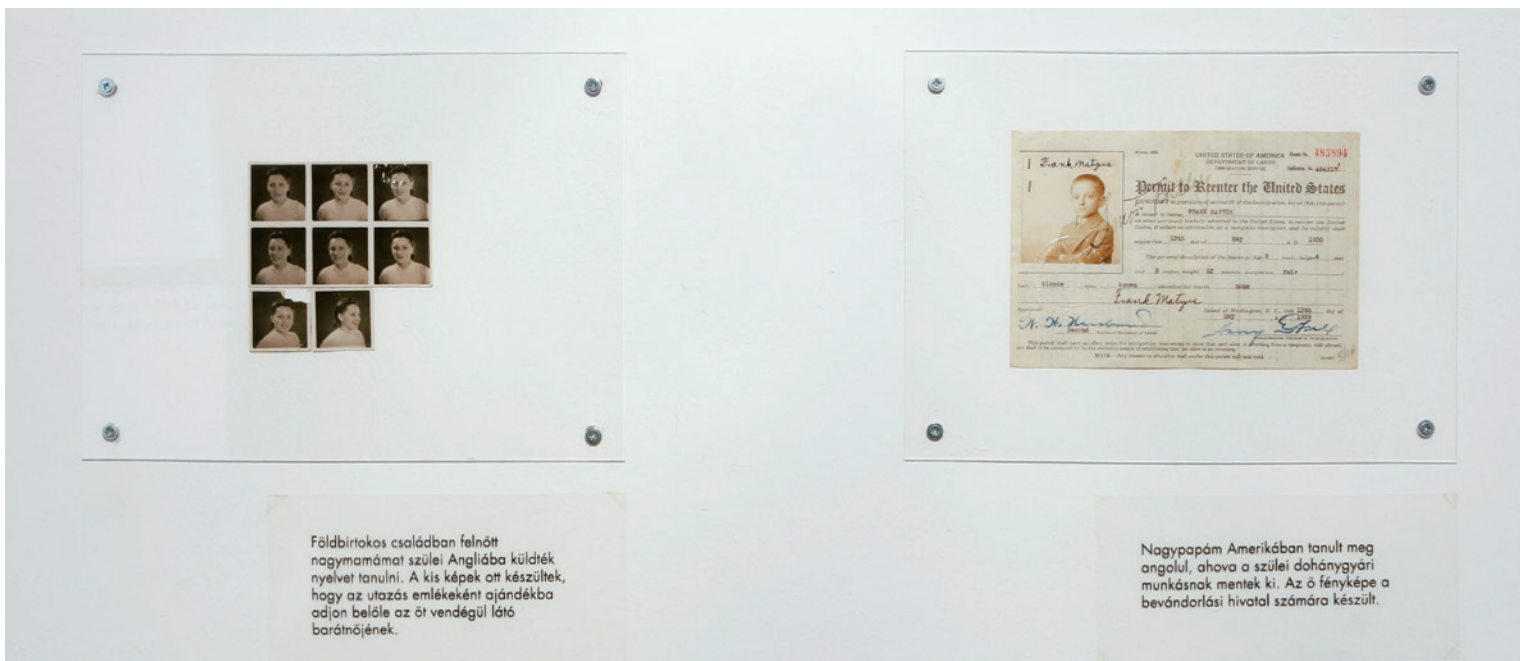
vállalás vagy sugallat, melyet a kultúrakutató antropológusok látnak meg az irányított figyelem tétovásával. Ezt az interpretatív és (Clifford Geertz szavával) „az értelmezés hatalma” révén megképződő kvázi-univerzumot ugyanis korántsem a lenyomatok evidenciái éltetik, sokkal egyértelműbben a szétartó asszociációk rétegei, struktúrái és kérdőjelei. Egyik korábbi (másokkal is) közös projektjük a *Kísérleti Közösség* hívószóval fogant (2013), egyértelműen a művészet önreflexivitásból való kitérésére hangolva, diszkurzív teret konstruálva; a 2011-es *Három kazár* is visszaköszön az ólomkatonák kváziközösségéből. A „politikai nézeteket röviden elemző” 2014-es *Tudjuk milyenek* kiállítási anyag ugyancsak ebbe a közös szótár létrehozásába és hiányába csatolja a tájékozódás eszköztárát, megkockáztatva a szimplának tetsző kommunikatív idiómákat (van-e közös értelmező szótárunk, mit tekintünk üzenetnek, sztereotíp-e a politikai karakterképünk, elfogadók maradunk-e kapcsolatainkban? stb.) – egyúttal azt a fogalomhatár-együttest is kihívás tárgyává teszik, melyben a közösségi evidenciák épp a rákérdezés révén válnak flexibilissé, épp ezáltal veszik föl a változásra képesség készségét, s ekképpen rétegzik belülről is azt a kulturális komplexitást, mely holisztikus igénnyel, de a narrációk alkotó minőségével áll szimbiózisban. Magam a politikai antropológia társadalmi tény-értelmező gesztusával ölelem át ezeket az opuszokat, s fölfedezni képesen álllok nyitottan a szimbólumokba sűrűsödő tartalmak értelmezése és megértése előtt.

Az a tarka ellenállás, melybe itt az alkotók belefutnak, nyilván jelen van nemcsak a közlésben, hanem ott lakozik a befogadás oldalán vagy gesztusában is. Az „értelmező közösség” sugallata az, melyet e tervek megérzékítenek, avagy a szimpla esélyét kínálják a meg- vagy elértés programjának. Olyan horizont, a *keretezésnek*

BARNA ORSOLYA ÉS PÁLINKÁS BENCE GYÖRGY
Elképzelt rokonság, inside express II., 2015, részlet a kiállításról © Fotók: Eln Ferenc

BARNA ORSOLYA ÉS PÁLINKÁS BENCE GYÖRGY
Elképzelt rokonság, inside express II., 2015, részlet a kiállításról © Fotó: Rosta József

Főlabirtokos családban felnőtt nagymamámot szülei Angliába küldték nyelvet tanulni. A kis képek ott készültek, hogy az utazás emlékeként ajándékba adjon belőle az öt vendégül látó barátjának.

Nagypapám Amerikában tanult meg angolul, ahova a szülei dohánygyári munkásnak mentek ki. Az ő fényképe a bevándorlási hivatal számára készült.

olyasfajta megoldása ez, melyen belül a megfogható üzenet kerül kisebbségbe, a beleolvasás, átérzés, megfejtés, befogadás pedig főszerepbe. Vagy épp a *relatív kontextus*. Hunfalvy Pál esetében, aki „természet szerint” tárgyalja az országot lakó népeket és történetüket,² akiket „a nyelvnek és a társadalmi létnek” jellemzői alapján taglal, de akiknél az a fontosabb az „anthropologicus” aspektusnál, hogy milyenek mutatják magukat, minthogy (amiképpen írja is 550 oldalas munkája egy fejezetcímében): „Nyelv, társadalom és hit által lesz a nemzet.” Ezzel mintegy alá is támasztja, hogy a haza szó a házból, a magyar nyelvi tartalmak java többsége a származási, eredeti közösség nyelvéből, s így esetünkben a finnek és ugorok szótárából kerül át a történeti tudatba (lásd műve 221 s köv. oldalain a példák lajstromát), ám a 19. század végi kortárs nyelvhasználatba már a legtöbb alkalmazási elv és példa német/európai hatásból jött.

A hazatudat és beszélnyelvi eredetközösség elve az elmúlt százötven évben ugyanakkor nemcsak halványodott, hanem eltérő interpretációk sorával gazdagodott – ennek nyoma a kérdés a kommunikatív entitásokat fölvonultató teremben, mely inkább ébreszt tudományos és hétköznapi kételyt, semmint megerősítene. Az alkotók gesztusa tehát a relativizáláson és asszociáláson alapuló olvasatok sugallása, az „elképzelt rokonság” elvének „inside express”-be ültetése, a viszonylagossá tehető konstruktum kérdőjeles leleplezése – s ez is inkább mint kísérlet érvényesül, a tavalyi *Hősök helye*³ vetítettképes megoldás invokálásával, ezúttal a vérszerződés-parafrázissal.

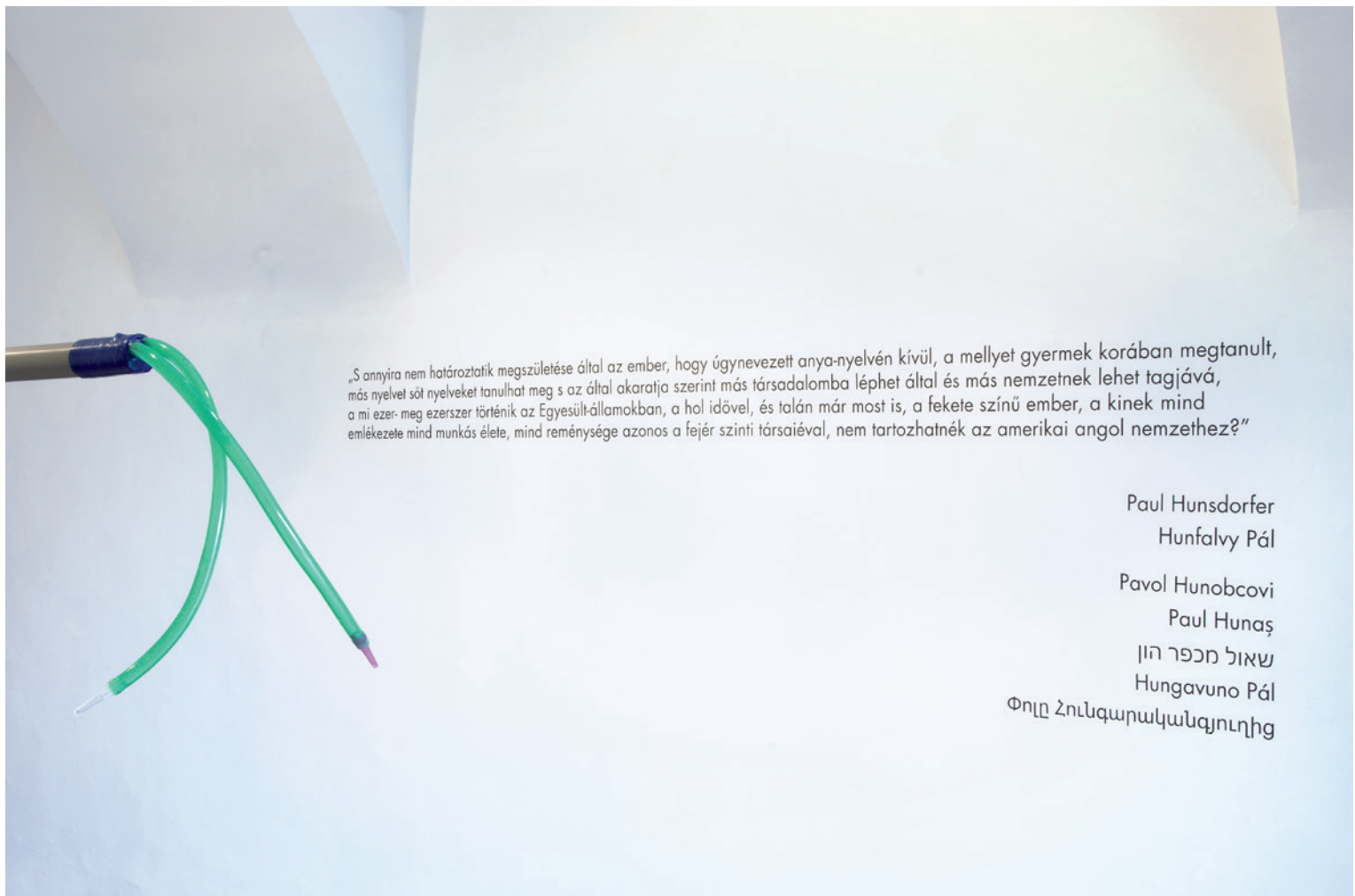
Ez az önreflexió válaszkeresés lehet, nem „muzeális tárgy” funkcióban épít az asszociációkra ébresztő vizuális anyagra. Inkább bennfentes sugallat, rákérdező vagy vitatózó hatás, bizonytalan érintés lett adekvát formája, olyan „nempolitikai politika” megnyilatkozásaképp, amelyben az újraértelmezett talált tárgy, a származási közegekből kiemelt üzenet, a beleérző aktivitást igénylő asszociáció válnak ébresztő hatássá,

² Lásd: www.fszek.hu/mtda/Hunfalvy-Magyarország_ethnographiaja.pdf
³ <https://www.facebook.com/events/1476635635902747>

BARNA ORSOLYA és PÁLINKÁS BENCE GYÖRGY
 Elképzelt rokonság, inside express II., 2015, részletek a kiállításról © Fotók: Eln Ferenc

szinte mindig igényelve az elbeszélő önnön narratíváit is. E megbeszéléshez, át- meg átértelmező találkozáshoz itt és most, no meg a jövőben és a projekt utólagos dokumentációjában vagy emlékezetében is harsány sikert érdemes kívánnunk.

BARNA ORSOLYA és PÁLINKÁS BENCE GYÖRGY
 Elképzelt rokonság, inside express II., 2015, részletek a kiállításról © Fotók: Rosta József

